

INHOUD

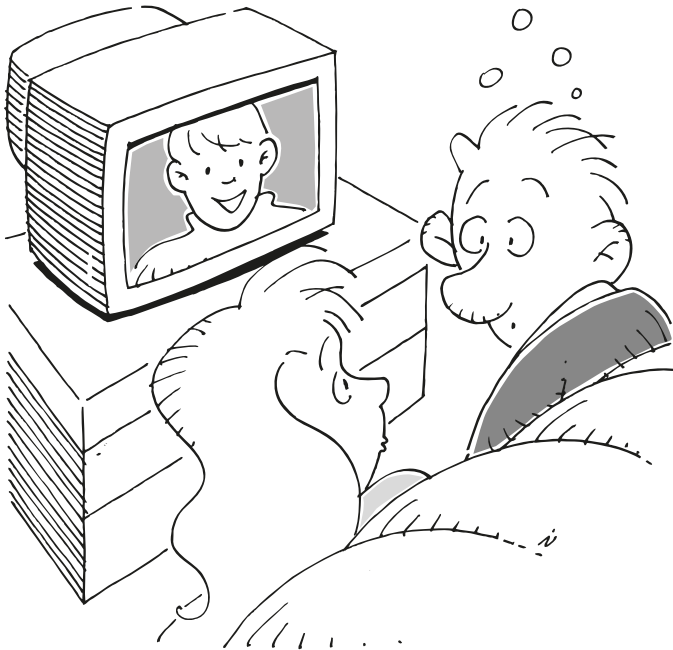
Inleiding	7
De basisregels	11
De beginselen	13
Klinkers	15
Met één of met twee letters	17
Woorden op ie: ieën of iën?	20
Klinkers in vreemde woorden	22
Tweeklanken	29
De ei-klank: ei of ij	31
De ou-klank: ou of au	37
De onechte tweeklanken	41
Medeklinkers	45
Hoofdregels	47
De k-klank: c of k	53
De ks-klank: ks, x, cc of ct	63
De q	66
De th	68
Woorden samenstellen	73
Samenstellingen	75
De tussen-n	80
De tussen-s	87
Afleidingen	93
Voorzetsels	97
Werkwoorden	101
De basisregels	103
De onvoltooid tegenwoordige tijd	106
De gebiedende en aanvoegende wijs	109
De onvoltooid verleden tijd	110
Het voltooid deelwoord	117
Voltooid deelwoord bijvoeglijk gebruikt	128
Het onvoltooid deelwoord	131
Samengestelde werkwoorden	133
Tekens	139
Het liggend streepje	141
Het trema	142
De apostrof	144

Vreemde woorden	149
Samenstellingen met vreemde woorden	151
Diakritische tekens	159
Engelse werkwoorden	162
Naamwoorden	169
Meervoud	171
Het geslacht der woorden	179
Verkleinwoorden	183
Trappen van vergelijking	188
Verbuiging bijvoeglijke naamwoorden	191
Hoofdletters	197
Het gebruik van hoofdletters	199
Naamvallen	205
De genitief	207
Wiens of wier	208
Vaste uitdrukkingen	210
Leestekens	213
De komma	215
De punt	220
Dubbele punt en puntkomma	221
Vraagteken en uitroepteken	222
Aanhalingstekens	223
Beletseltekens, streepjes en haakjes	225
Afbreken van woorden	226
Stijl	231
Teksten schrijven	232
Brieven schrijven	235
Veelgemaakte stijlfouten	236
Oplossingen	238

DE BASISREGELS

De spelling van het Nederlands vertrekt van een aantal basisregels. Deze regels zijn vrij algemeen, zodat de omschrijving “beginselen” er misschien wel beter bij past.

Zoals u zult zien, is de eerste regel dat een woord gespeld wordt met de klanken die we horen in de standaarduitspraak. Het begrip “standaarduitspraak” is vaag en niet precies omschreven. Bovendien kent de standaarduitspraak twee belangrijke varianten, de noordelijke en de zuidelijke. In de praktijk echter doen zich weinig problemen voor. Radio en televisie dragen de standaarduitspraak immers over het hele taalgebied uit. Bovendien is het de gewoonte dat mensen in de niet-informele omgang in de standaardtaal communiceren.

TEST UZELF 1

Onderstreep het juist gespelde woord.

Kaatje, de *meid/meit* van de pastoor, stond *sochtends/s' ochtends* in de keuken.

Ze keek uit het raam en zag tumult in de *Dorpstraat/Dorpsstraat*. Een *fietsster/fietster* had meneer pastoor aangereden! De pastoor had zijn knie bezeerd en er was een gat in zijn *ripfluwelen/ribfluwelen* broek. Kaatje kon niet horen wat hij zei, maar ze zag dat hij de vrouw *moorddadige/moordadige* blikken toewierp. Hij wees haar de *grootte/grote* van het gat in zijn pantalon aan.

'Als de pastoor maar niet te *onbeleefd/onbeleeft* tegen die vrouw is', dacht Kaatje *bezorgd/bezorgt*. 'Zijn reputatie is al niet *goed/goet*. De mensen *roddelen/roddellen* over hem, en over zijn drankprobleem. En dan maken ze hem nog niet *thuis/tuis mee!*'

Ze zag dat de vrouw een bedrag *uittelde/uitelde*. Blijkbaar wilde ze de schade *vergoeden/vergoedden*.

'Gelukkig maar', mompelde een *opgeluchtte/opgeluchte* Kaatje.

De beginselen

Zoals gezegd zijn de basisregels het beste te omschrijven als beginselen. Dat betekent dat in nogal wat woorden om diverse redenen wordt afgeweken van deze regels. Belangrijk is dat de eerste regel wordt ingeperkt door de volgende basisregels. Daarom kan het best dat we op het einde van een woord een *d* schrijven alhoewel we een *t* horen.

REGELS

Standaarduitspraak

1. We spellen met de klanken die we horen in de standaarduitspraak.
kap, dek, pint, pot, rust

Gelijkvormigheid

2. We schrijven een woord of woorddeel steeds op een gelijkvormige wijze, ook al wordt het anders uitgesproken.
bed en niet *bet*, want het is *bedden* en daarom ook *bedlegerig*
heb en niet *hep*, want het is *hebben* en daarom ook *hebzucht*
uittrekken en niet *uitrekken*, want het is *betrekken* en daarom ook *uittrekse*

Vormovereenkomst

3. We schrijven woorden op een overeenkomstige manier als zij op een gelijksoortige manier gevormd zijn.
stationsstraat en niet *stationstraat*, want het is *stationsweg*
grootte en niet *grote*, *breedte* en niet *brete*, want het is *hoogte* en *dikte*
fietster en niet *fietster*, want het is *werkster*

Opgelet! Op de regel van vormovereenkomst bestaan veel uitzonderingen.
huis en niet *huiz*, al is het *huizen*
verf en niet *verv*, al is het *verven*

Etymologie of het ontstaan van de woorden

4. Bij het schrijven van woorden houden we ook rekening met hoe de woorden ontstaan zijn.
thuis en niet *tuis*, want het komt van *te* + *huis*
's avonds en niet *savonds*, want het komt van *des avonds*
hij *zei* en niet hij *zij*, want vroeger was er een uitspraakverschil tussen *ei* en *ij*; hij *zei* klonk ongeveer als *hie zè*.

OEFENING 1

Onderstreep het fout gespelde woord en verbeter het.

Pas de basisregels toe.

- Hij bleef voordurend dezelfde vragen stellen. voortdurend
- Zij voorspelt accuraat de modetendenzen.
- De stationchef begeleidde hem naar het perron.
- De inspecteur schreef de nota op een blaasje.
- Hij vergiste zich in de grote van de sprong.
- De atlete kocht nieuwe skielatten.
- De schipper manoeuvreert de pladbodem in de sluis.
- De koordanser is een gevierd circusartiest.
- De bedrijfzekerheid van de motoren is legendarisch.
- Tijdens de hantastelijkheden kreeg hij een klap.

OEFENING 2

Onderstreep het juist gespelde woord.

a. <u>woordvoerster</u>	a. schupvormig	a. sprintitel
b. woordvoerdster	b. schubvormig	b. sprinttitel
a. clupgeest	a. cakeblik	a. onttronen
b. clubgeest	b. caakblik	b. ontronen
a. enigszins	a. uitocht	a. juffrouw
b. enigzins	b. uittocht	b. juffrouw
a. midvoor	a. bibliothecarisse	a. fietsstrook
b. mitvoor	b. bibliothecaresse	b. fietstrook

KLINKERS

Als men u vraagt hoeveel klinkers het Nederlands telt, bent u snel geneigd *zes* te zeggen: *a, e, i, o, u* en *y*. Dat zijn de letters uit het alfabet die een klinker voorstellen.

Het snelle antwoord is helaas niet het juiste. In het woord *ban* horen we een *a* en de eerste basisregel in gedachten, schrijven we ook een *a*. In *baan* horen we ook wel een *a*, maar die klinkt toch iets anders dan de vorige. Daarom schrijven we ook tweemaal een *a*, om het verschil aan te duiden. De *a* uit *ban* noemen we een *korte* of *gedekte* klinker, de *a* uit *baan* is een *lange* of *vrije* klinker. Om correct te kunnen spellen, moeten we een onderscheid maken tussen klanken en letters.

Het Nederlands heeft vijf korte klinkers (*a, e, i, o* en *u*) en zeven lange klinkers (*aa, ee, ie, oo, uu, eu* en *oe*).

Met de *e* is er iets speciaals aan de hand. Soms klinkt de *e* dof, zoals in het woord *de* bijvoorbeeld. De *doffe e* of de *sjwa* is de dertiende Nederlandse klinker. De *doffe e* wordt soms door een andere klinker voorgesteld. In het woord "avond" wordt de *o* als een *doffe e* uitgesproken.

De drie tweeklanken (*ei, ou* en *ui*) behandelen we in het volgende hoofdstuk alhoewel het strikt genomen ook klinkers zijn. Het aantal klinkers in het Nederlands is dus zestien.

In dit hoofdstuk behandelen we de regels voor de schrijfwijze van klinkers en gaan we ook dieper in op twee speciale gevallen: *-ieën* of *-iën* en de spelling van klinkers in woorden die we uit andere talen hebben overgenomen. In dergelijke woorden komt bijvoorbeeld de *y* voor, wat dus geen Nederlandse klinker is. Let ook op: soms nemen we ook de uitspraak van klinkers uit de andere taal over.

TEST UZELF 2

Onderstreep het juist gespelde woord.

De *pittige/pittege* oude heer reed met zijn *auto'tje/autootje* naar zee. 'Let toch op', riep zijn *echtgenoot/echtgenote*, toen hij met *grote/groote* snelheid een bocht aansneed. 'Ach wat', begon de heer te *tieren/tiren*, en hij *vergrote/vergrootte* de snelheid nog wat. 'Ik weet best hoe je een auto een bocht in moet *stuuren/sturen*.' *Gelukkeg/Gelukkig* voor hem bleef de *schade/schaade* beperkt tot een deuk toen zijn wagen de bocht uitging. 'Het is een *misterie/mysterie* dat we nog leven', gilde zijn vrouw *histerisch/hysterisch*. Boos stapte ze uit en met knikkende *kniën/knieën* riep ze om een *taxi/taxie*. Enkele *omstanders/omstaanders* boden hun hulp aan. 'Ik *loochen/lochen* niet dat ik te snel reed', zei de heer *demoedig/deemoedig*. 'Lieve vrouw, laat ons niet *ruzieën/ruziën* en onze dag vergallen.'

'Ach jij,' zuchtte zijn *ega/eega* en ze gaf hem een pakkerd, 'ik volg je wel *gedwee/gedwe*, maar rij niet meer zo *ruuw/ruw*. De *echteliden/echteliëden* vervolgden hun uitstapje. De heer vermeed de autosnelweg en reed *zvirig/zvirig* over *idillische/idyllische* wegen. Tegen de *avond/avend* bereikten ze de zee. Arm in arm *lipen/liepen* ze over de dijk. Hij *neuride/neuriede* een *vrolek/vrolijk* lied. Zij *gichelde/giechelde* in zijn oor: 'Livelings/Lievelings, als ik je zo hoor *neuriën/neurieën*, word ik weer smoorverliefd.'